

Богдана Ковальчук
здобувачка першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
спеціальності 013 «Початкова освіта»,
Житомирський державний університет імені Івана Франка
(м. Житомир, Україна)

Тетяна Шанскова
доктор педагогічних наук, професор,
завідувач кафедри початкової освіти та культури фахової мови,
Житомирський державний університет імені Івана Франка,
(м. Житомир, Україна)

ЗАСТОСУВАННЯ ТЕХНОЛОГІЙ КРИТИЧНОГО МИСЛЕННЯ НА УРОКАХ «ЛІТЕРАТУРНОГО ЧИТАННЯ» В ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ

У сучасних умовах особливого значення набуває формування критичного мислення. Саме ці навички допомагають людині неупереджено аналізувати інформацію, розрізнити фейкові повідомлення та достовірні факти, самостійно вибудовувати власну позицію щодо прочитаного, а також відмовлятися від застарілих уявлень, обираючи більш актуальні, ефективні й практичні підходи [1].

Особа, яка володіє розвиненим критичним мисленням, здатна приймати зважені рішення, адекватно реагувати на зауваження, не обмежується простим пошуком відомостей, а перевіряє їх на правдивість. Вона не сприймає інформацію бездоказово, а прагне знайти підтвердження її достовірності. Розвиток таких умінь у молодших школярів сприяє формуванню допитливості, незалежності суджень, брати участь у змістовному обговоренні, з повагою ставитися до позицій інших, забезпечує їхній соціальний і комунікативний розвиток. Технології критичного мислення допомагають формувати базові навички й особливо результативні під час вивчення мови та літератури [3].

Робота з текстами, створення власних висловлювань, моделювання нових сюжетних ліній до вже відомих творів закладають підґрунтя для розвитку творчості та аналітичних здібностей [4].

На уроках літературного читання важливо не лише ознайомити учнів із художнім твором, а й досягти глибокого осмислення його ідеї, проаналізувати розвиток подій, охарактеризувати персонажів, зрозуміти мотиви їхніх учинків і прихований зміст тексту. Для цього школярі можуть створювати ілюстрації до прочитаного, виконувати творчі завдання – вигадувати інші початки чи завершення історії, доповнювати її новими героями, а також розробляти лепбуки, у яких відображають риси характеру та дії персонажів [5].

Ефективною формою діяльності є й учнівські презентації улюблених книжок, під час яких діти виступають у ролі їхніх популяризаторів. У процесі виконання таких завдань критичне мислення проявляється через вибір найдоцільнішого способу подання матеріалу. Важливою складовою є аналіз і колективне обговорення прочитаного, а також переказ тексту в різних формах – докладний, вибірковий або творчий. Це сприяє вмінню визначати головне й другорядне, добирати точні слова для відтворення образів і подій. Для учнів початкових класів особливо дієвими є ігрові методи, квести з елементами логічного пошуку, складання пазлів, інсценізації та читання за ролями [2].

Отже, застосування методів критичного мислення забезпечує комплексний розвиток ключових компетентностей молодших школярів і створює міцну основу для їхньої подальшої творчої активності, зокрема у сфері формування навичок здорового способу життя.

Список використаних джерел

1. Ігнатова Т. Використання технологій критичного мислення на уроках читання в початковій школі. URL: <https://dspace.hnpu.edu.ua/handle/123456789/14615> (дата звернення: 23.03.2026).

2. Палагута Я. Використання прийомів критичного мислення на уроках літературного читання. URL: <https://dspace.hnpu.edu.ua/items/0cc9ab73-d9a8-461b-8d2f-1562a5884dc9> (дата звернення: 23.03.2026).

3. Чабайовська М., Шароварко С. Застосування технології формування критичного мислення молодших школярів у процесі вивчення творчості Т. Г. Шевченка. *Науковий вісник УДУ*. 2020. С. 45–52. URL: <https://enpuir.udu.edu.ua/entities/publication/f9e1f940-5a38-4f7b-9dfc-63f37b765873>

4. Лавренко С. О. До питання впровадження технології розвитку критичного мислення молодших школярів. *Педагогічні науки*. 2021. С. 22–30. URL: <https://ps.journal.kspu.edu/index.php/ps/article/view/1685>

5. Явтушенко А. Розвиток критичного мислення молодших школярів засобами інтерактивних технологій. URL: <https://repository.gnpu.edu.ua/items/40d31ce5-c6b7-4314-b040-8dbe46cea344> (дата звернення: 23.03.2026).